

Kontrole obiektów, takich jak place zabaw, boiska oraz inne zewnętrzne kompleksy wypoczynkowe i sportowe po okresie wakacyjnym

Czas wakacji, czyli odpoczynku dzieci i młodzieży od obowiązków szkolnych, sprzyja spędzaniu czasu wolnego w aktywny sposób. Miejsca rekreacyjne, takie jak place zabaw czy boiska przeznaczone do uprawiania różnego rodzaju dyscyplin sportowych są szczególnie intensywnie eksploatowane właśnie w okresie letnim. Dynamiczne użytkowanie urządzeń zabawowych i sportowych niejednokrotnie jest powodem powstawania większych bądź mniejszych uszkodzeń, a czasem nawet prowadzi do ich trwałego zniszczenia. W tych sytuacjach podmiot odpowiedzialny za taki teren rekreacyjny i bezpieczeństwo osób na nim przebywających musi podjąć odpowiednie kroki w celu usunięcia nieprawidłowości.

Jesień jest idealnym okresem, aby właściwie zdiagnozować ewentualne problemy, oszacować koszty napraw i remontów oraz zlecić konkretne czynności odpowiednim wykonawcom. Działania te mają na celu przygotowanie miejsc rekreacyjnych do bezpiecznej eksploatacji w następnym sezonie letnim.

Zagwarantowanie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży podczas wakacyjnej zabawy na placu zabaw czy też aktywności na boisku jest możliwe tylko dzięki wprowadzeniu stałego nadzoru i regularnym kontrolom stanu technicznego obiektów budowlanych, sprzętów i urządzeń na terenie rekreacyjnym czy wypoczynkowym. Regularne przeglądy mają podstawowe znaczenie dla zmniejszenia ryzyka wystąpienia wypadku wskutek zużycia poszczególnych elementów. Natomiast sezonowe działania wpisują się w ideę kontroli okresowych, o których mowa w obowiązującym porządku prawnym.

Kontrole wynikające z przepisów i polskich norm

Čzęstota i zakres kontroli został bardzo precyzyjnie określony w Polskiej Normie PN-EN 1176-7:2009/ /Ap1:2013-08 *Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 7: Wytyczne instalowania, sprawdzania, konserwacji i eksploatacji*, dotyczącej właśnie tej tematyki. Stosowanie norm nie jest obligatoryjne, jednakże bardzo ułatwia właścicielom i zarządcom wykonywanie ich obowiązków. Kierując się wytycznymi normy, można stworzyć spójny oraz wystarczająco szczegółowy harmonogram czynności

kontrolnych i prowadzić dokumentację techniczną placu zabaw, boiska lub innego obiektu sportowego służącego rozwojowi sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Natomiast dokumentacja pokontrolna będzie bazą i pomocą przy planowaniu napraw i remontów.

Warto podkreślić, że obecne dyspozycje ustawowe zawarte w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1186) w stosunku do placów zabaw i boisk nie przewidują kontroli tych obiektów jako samodzielnych. Oznacza to tyle, że kierując się jedynie dyspozycjami ustawy, właściciel lub zarządca nie jest w stanie zapewnić pełnego bezpieczeństwa dzieciom lub młodzieży użytkującym plac zabaw czy teren sportowy.

Pod kątem obowiązujących regulacji prawnych zespół urządzeń oraz sprzętów stanowiący wyposażenie placu zabaw czy boiska sportowego zaklasyfikować należy jako obiekty małej architektury (art. 3 pkt 4 lit. c ustawy Prawo budowlane). W konsekwencji oznacza to, iż są one zwolnione z obowiązku poddawania ich okresowej kontroli stanu technicznego przynajmniej raz w roku (art. 62 ust. 2 pkt 2 lit. b w związku z art. 29 ust. 1 pkt 22 i 23 ustawy Prawo budowlane) oraz prowadzenia dla nich książki obiektu budowlanego (art. 64 ust. 2 pkt 2 lit. b w związku z art. 29 ust. 1 pkt 22 i 23 ustawy Prawo budowlane). Podmiot odpowiedzialny jest zobligowany jedynie do przeprowadzenia okresowej kontroli użytkowania minimum raz na pięć lat, która swoim zakresem obejmuje sprawdzenie stanu technicznego urządzeń i ich przydatności do użytkowania oraz estetyki całego obiektu i jego otoczenia (art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy

Prawo budowlane). Niezwykle istotne jest, aby osoba odpowiedzialna za teren (do obowiązków której należy organizacja właściwych czynności kontrolnych) miała na uwadze kwalifikacje zawodowe specjalisty, który taki przegląd ma prawo przeprowadzić. Kontrolę, potocznie zwaną okresową kontrolą pięcioletnią, w zakresie oceny stanu technicznego i estetycznego, a także przydatności do użytkowania placów rekreacyjno-zabawowych i boisk mogą przeprowadzać jedynie technicy lub inżynierowie posiadający uprawnienia budowlane w zakresie konstrukcyjno-budowlanym, zgodnie z art. 62 ust. 4 ustawy Prawo budowlane: „Kontrolę, o których mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 5–6a, przeprowadzają osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności”. Na te uprawnienia należy zwrócić uwagę przede wszystkim w sytuacji, gdy kontrolę przeprowadza pracownik firmy, która była wykonawcą placu zabaw i wykonuje tzw. przeglądy gwarancyjne. Przegląd gwarancyjny nie zawsze będzie tożsamy z kontrolą okresową stanu technicznego, szczególnie jeśli pracownik przeprowadzający przegląd nie posiada odpowiednich kwalifikacji określonych w przepisach. Niesie to za sobą zagrożenie, że w razie wypadku właściciel lub zarządca terenu rekreacji i sportu nie będzie dysponował wymaganą przepisami ustawowymi dokumentacją eksploatacyjną, która świadczyłaby o należyтым stanie technicznym placu zabaw czy boiska. Jak już wcześniej wspomniano, po przeprowadzeniu kontroli przydatności do użytkowania właściciel lub zarządca ma obowiązek usunąć stwierdzone braki i uchybienia ujęte w zaleceniach wskazanych przez specjalistę. Przeprowadzenie robót, prac konserwacyjnych czy naprawczych mających na celu wypełnienie zaleceń pokontrolnych powinno zostać także pisemnie udokumentowane.

Apel Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego

Dla podkreślenia, jak ważne są kwestie bezpieczeństwa terenów rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, pełniący obowiązki Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego w kwietniu 2016 r. zaapelował do właścicieli lub zarządców o utrzymywanie wyposażenia tych miejsc w należyтым stanie technicznym, cyt.: „Przypominam właścicielom oraz zarządcom obiektów budowlanych o ciążyącym na nich ustawowym obowiązku zapewnienia stałego bezpieczeństwa użytkownika miejsc służących rekreacji, ze szczególnym uwzględnieniem placów zabaw. [...]. Zwracam uwagę, że zgodnie z ustawą Prawo budowlane obiektami budowlanym są również obiekty małej architektury umieszczone na placach zabaw i w innych miejscach rekreacji, m. in. piaskownice, huśtawki, drabinki, karuzele, bramki, urządzenia wspinaczkowe, zjeżdżalnie. Właściciele i zarząd-

cy mają zatem obowiązek utrzymywania ich w należyтым stanie technicznym, co wiąże się z wykonywaniem napraw i remontów, oraz poddawania ich bieżącej kontroli pod względem bezpieczeństwa użytkownika. [...]. Natomiast szczegółowe wymagania stawiane urządzeniom służącym rekreacji na placach zabaw, sposoby montażu zapewniające bezpieczne ich użytkowanie znajdują się w Polskich Normach z grupy PN-EN 1176:2009 *Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie* [...].”

Plan kontroli

Stosowanie się do dyspozycji i warunków zawartych w normach dotyczących tego zagadnienia umożliwia systematyczną i pełną kontrolę stanu technicznego tego rodzaju urządzeń oraz sprzętów. Takie działania pozwalają zmniejszyć nakłady finansowe związane z remontami, ponieważ wszelkie naprawy wykonywane są w fazie, gdy usterka jest jeszcze niewielka i jej usunięcie jest czynnością mniej skomplikowaną oraz daje pewność zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom. Zgodnie z zasadami określonymi w normie PN-EN 1176, właściciel lub zarządca (np. zarząd wspólnoty) powinien uwzględnić w rocznym planie kontroli szereg przeglądów, w tym także kontrole placu zabaw:

Kontrola codzienna

Przeprowadzana powinna być przede wszystkim w przypadku intensywnie użytkowanych i narażonych na wandalizm placów zabaw, np. na dużych osiedlach. W pozostałych przypadkach wystarczy sprawdzenie obiektu minimum raz na kilka dni.

Realizowana jest poprzez oględziny – ma na celu zlokalizowanie zagrożeń wynikających ze zużycia elementów (np. nadmierne zużycie elementów ruchomych), wandalizmu (szkło z potłuczonych butelek, połamane części urządzeń np. z ostrymi krawędziami), niekorzystnych warunków atmosferycznych. Sprawdzający powinien również ocenić stan czystości nawierzchni oraz stwierdzić, czy wszystkie urządzenia są kompletne. Czynności powinny być udokumentowane w formie pisemnej, np. w postaci protokołu, notatki lub wpisu w stosownej książce kontroli.

Kontrola obsługi

Przegląd ten powinien zostać zlecony minimum raz na trzy miesiące (kontrola kwartalna), choć w zależności od potrzeb może być realizowany także jako miesięczny, dwumiesięczny lub według instrukcji producenta sprzę-

tów i urządzeń. Wykonywany jest poprzez oględziny oraz próby i eksperymenty. Cechuje się on większym stopniem dokładności niż kontrola rutynowa i ma za zadanie sprawdzenie poprawności funkcjonowania oraz stabilności urządzeń i stopnia ich zużycia, przy czym należy zwrócić uwagę również na stan techniczny ogrodzenia, nawierzchni oraz połączeń pomiędzy poszczególnymi elementami urządzeń. Dokumentem potwierdzającym jego wykonanie będzie protokół, notatka lub wpis w książce kontroli.

Kontrola coroczna główna

Wykonywana jest przynajmniej raz na rok. Czynności przeprowadza specjalista niezależny od osoby odpowiedzialnej, a zakresem obejmuje ocenę: ogólnego poziomu bezpieczeństwa użytkownika obiektu, stanu technicznego nawierzchni oraz fundamentów (po ich odkopaniu, jeżeli jest to niezbędne do pełnej oceny ich stanu). Osoba ta sprawdza regulamin obiektu, jego ogrodzenie, minimalne przestrzenie między poszczególnymi urządzeniami i sprzętami, ich stabilność oraz stopień ich zużycia (korozji czy butwienia), dokładnie ocenia stan połączeń poszczególnych elementów urządzeń. Istotne jest również stwierdzenie, czy zalecenia pokontrolne zawarte w protokole z poprzedniej kontroli zostały zrealizowane oraz to, czy od ostatniej kontroli przeprowadzone zostały remonty lub naprawy, a jeżeli tak, to jakie zmiany w zakresie bezpieczeństwa powstały w wyniku ich realizacji. Podobnie jak w pozostałych przypadkach, kontrola powinna być udokumentowana w formie protokołu, w którym zwarte będą wyniki kontroli oraz szczegółowe zalecenia.

W celu ustalenia, co powinien zawierać szczegółowy zakres kontroli rutynowej i funkcjonalnej należałoby posłużyć się zestawieniem kluczowych kryteriów i wytycznych (wykaz kontrolny), którą należy uzyskać od dostawcy urządzeń i sprzętów. Stosując listę kontrolną, osoba dokonująca kontroli rutynowej albo funkcjonalnej będzie miała pewność, że nie zostanie pominięty żaden istotny element. Postępowanie według takiej procedury w sposób istotny wpływa na zmniejszenie ryzyka wystąpienia wypadku. Osoba, w której zakresie obowiązków jest dokonywanie kontroli codziennej oraz obsługi urządzeń i sprzętów placu zabaw czy terenu sportowego, powinna być przeszkolona i posiadać niezbędną wiedzę oraz doświadczenie w tym zakresie.

Bez wątplenia najbardziej profesjonalną kontrolą, z tych przewidzianych w normie, powinna być kontrola coroczna główna. Często jako dobrą praktykę wskazuje się przeprowadzanie corocznej kontroli głównej wspólnie z obowiązkową roczną kontrolą budynków podlegających pod tego

samego właściciela lub zarządcę, funkcjonujących na tym samym terenie co boisko czy plac zabaw. Wówczas kontroli takiej dokonuje technik lub inżynier, legitymujący się uprawnieniami budowlanymi w specjalności konstrukcyjno-budowlanej. Warunkiem ważności kontroli jest jego przynależność do właściwej Izby Inżynierów Budownictwa. Wnioski pokontrolne zawarte w protokole z corocznego przeglądu głównego, podobnie jak w przypadku klasycznej kontroli okresowej stanu technicznego, powinny stanowić wyznacznik do sporządzenia rocznego planu oraz harmonogramu konserwacji, napraw i remontów, który w dalszej perspektywie powinien być systematycznie i konsekwentnie realizowany. Warto zaznaczyć, że osoby kontrolujące teren przeznaczony do uprawiania sportów, w tym boisk, powinny sprawdzić stan nawierzchni, zamocowania bramek, słupków, siatki, koszy do gry oraz innych urządzeń, np. piaskownicy do skoku w dal, trybun dla widzów, rozmieszczenia i zamocowania piłkochwyłów, koszy do śmieci, ławeczek dla graczy itp. Ponadto powinny dokładnie skontrolować ogrodzenie boiska, strefę przyboiskową pod kątem występowania szkła, kamieni, dołków i innych nierówności oraz stanu sąsiadujących drzew i krzewów. W analogiczny sposób należy dokonać przeglądu stanu technicznego innych miejsc wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw oraz zamontowanego w tych obszarach sprzętów.

Kontrole po okresie wakacyjnym

Po okresie letniego wypoczynku dzieci i młodzież wracają do szkół, a tereny rekreacyjne pustoszeją. Jest to czas, kiedy podmiot odpowiedzialny powinien zaplanować przeprowadzenie gruntownego przeglądu oraz dokonać kompleksowych napraw i konserwacji w związku ze zbliżającym się okresem zimowym, gdyż obiekty te nie będą użytkowane, a mogą ulec destrukcji w wyniku działania czynników zewnętrznych. Pełna i profesjonalna konserwacja urządzeń i sprzętów, stanowiąca jego przygotowanie do kolejnego sezonu wiosenno-letniego, zapewni znaczący wzrost bezpieczeństwa bawiących się dzieci, a także przyczyni się do przedłużenia żywotności zlokalizowanych na nim urządzeń. Niejednokrotnie może okazać się, że znaczną część elementów należy koniecznie wymienić i to w okresie poprzedzającym pierwsze oznaki zimy. W związku z tym kontrola powinna zostać przeprowadzona w takim terminie, aby możliwe było usunięcie wszelkich poważniejszych usterek mających wpływ na trwałość elementów.

Czynności podczas kontroli

Poniżej przedstawiono kolejność poszczególnych czynności, jakie należy przeprowadzić podczas kontroli

i konserwacji placu zabaw czy innych miejsc wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw.

Działanie pierwsze:

- ▶ dokładne oczyszczenie terenu z wszelkich zanieczyszczeń,
- ▶ zlokalizowanie usterek oraz zniszczeń powstałych podczas sezonu wakacyjnego.

Działanie drugie:

- ▶ sprawdzenie wszelkiego rodzaju połączeń śrubowych poszczególnych elementów urządzeń i sprzętów,
- ▶ poddanie połączeń jw. niezbędnej konserwacji (jeżeli tego wymagają),
- ▶ wymiana skorodowanych śrub,
- ▶ w przypadku wykrycia luzów śrub – ich dokręcenie.

Działanie trzecie:

- ▶ sprawdzenie stabilności urządzeń i sprzętów, w tym ich fundamentów.

Działanie czwarte:

- ▶ konserwacja urządzeń i sprzętów z elementami drewnianymi – po wakacjach urządzenia drewniane zlokalizowane na placu zabaw należy pokryć farbą z impregnatem, aby zapewnić im odpowiednią trwałość przed jesiennymi opadami i okresem zimowym. Podyktowane jest to nie tylko względami estetycznymi – farba chroni drewno przed korozją, w tym murszeniem drewna na wskutek działalności grzybów. Jeżeli fragmenty drewna wykazują znaczny stopień zniszczenia, konieczna może się okazać wymiana ich na nowe, często w porozumieniu z producentami.

Działanie piąte:

- ▶ konserwacja urządzeń i sprzętów z elementami metalowymi – w przypadku występowania drobnych ognisk korozji wystarczy usunąć rdzę i pokryć oczyszczony element farbą antykorozyjną. Niektóre elementy metalowe nie mogą być jednak malowane – metalowe łańcuchy stosowane w huśtawkach wahadłowych, które zalicza się do części zużywających się – gdy są wykorzystywane należy je wymienić na nowe.

Działanie szóste:

- ▶ sprawdzenie stanu nawierzchni obszaru kontrolowanego,
- ▶ w przypadku nawierzchni sypkiej (piasek, żwir) lub trawiastej – po zlokalizowaniu wszelkich ubytków, szczególnie w obrębie urządzeń zabawowych i sprzętów, należy je uzupełnić.

Gdy podczas oględzin stwierdzona zostanie poważna nieprawidłowość, wada lub usterka urządzenia czy sprzętu, która stanowi potencjalne zagrożenie dla młodego użytkownika, to wówczas nieprawidłowość taką należy niezwłocznie usunąć. Natomiast w sytuacji, gdy bezzwłoczne usunięcie nieprawidłowości nie jest możliwe ze względu na np. konieczność sprowadzenia wykwalifikowanego serwisanta, urządzenie należy zabezpieczyć i uniemożliwić jego eksploatację. W celu ograniczenia ilości tego rodzaju poważnych nieprawidłowości kluczowym działaniem jest wykonanie prac konserwacyjnych, takich jak malowanie, impregnacja, zabiegi antykorozyjne. Należy zadbać, aby były wykonywane na bieżąco, a nie dopiero wtedy, kiedy urządzenie czy sprzęt stają się niesprawne i niebezpieczne.

Place zabaw, boiska sportowe i inne zewnętrzne kompleksy rekreacyjne przeznaczone dla dzieci i młodzieży są miejscami, o które podmioty odpowiedzialne powinny zadbać w wyjątkowy sposób. Dużym ryzykiem ze strony osób odpowiedzialnych byłoby dopuszczenie do użytkowania niesprawzonego placu zabaw czy boiska. W celu uniknięcia nieszczęśliwych zdarzeń, w okresie zmniejszonej intensywności gier i zabaw, należy przeprowadzić odpowiednie kontrole i inwestycje. Ma to ogromne znaczenie, bo różnego rodzaju usterki mogą się ujawnić dopiero z nastaniem wiosny, po przystąpieniu do normalnej eksploatacji. Dla zminimalizowania ryzyka wystąpienia nieszczęśliwego wypadku należy rzetelnie przeprowadzać przeglądy i tworzyć dokumentację kontroli. Właściciel czy zarządca powinien ją skrupulatnie gromadzić i archiwizować. Co warto podkreślić, każdy protokół kontroli i likwidacji usterki stanowi potwierdzenie tego, że obiekt był pod stałym nadzorem, a wszelkie nieprawidłowości były na bieżąco usuwane.

Katarzyna Mateja

Literatura:

- ▶ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1186).
- ▶ PN-EN 1176-7:2009/Ap1:2013-08 *Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 7: Wytyczne instalowania, sprawdzania, konserwacji i eksploatacji.*
- ▶ Komunikat Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego do właścicieli i zarządców placów zabaw z kwietnia 2016 r. [na:] www.gunb.gov.pl.
- ▶ Yearley D., Berliński D., *Bezpieczny plac zabaw. Poradnik dla administratorów i właścicieli*, 2008 r. [na:] www.plac zabaw.uokik.gov.pl
- ▶ www.ckpz.org
- ▶ *Konserwacja placów zabaw po zimie* [na:] www.plac zabaw.blog.pl